



Numărul 28.

Oradea-mare 9/22 iulie 1900

Anul XXXVI.

Apare duminica. Abonament pe an 16 coroane, pe 1/2, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Nicolae Kretzulescu.

1812—1900.

Moartea octogenarului membru al Academiei Române, Nicolae Kretzulescu, pe care o anunțăm în nr. trecut, a fost petrecută cu elogiū bine meritate de întreaga presă română, căci reposatul a fost una din ilustrele figuri ale generațiunii, care a lucrat la renașterea și întemeierea ștatului român.

Familia Kretzulescilor, de baștină română, este una din cele mai vechi familii din România. Mai mulți membri ai ei au fost bani ai Craiovei; iar alții au ocupat alte funcțiuni înalte, având roluri importante în diferitele epoci și evenimente ale țării, precum arată cronicile vechi și istoriile moderne.

Boer de neam și descendinte al unei familii atât de ilustre, Nicolae Kretzulescu a fost fiul marelui logofet Alexandru Kretzulescu și al Anei Câmpineanu. S'a născut în București la 1 martie 1812. S'a făcut studiile la Paris, de unde s'a întors în țară la 1840 cu titlul de doctor în

medicină. A fost cel dintău care a deschis o școală de chirurgie la spitalul Colțea, unde a funcționat ca profesor de anatomie și a publicat un tratat de anatomie în limba română în trei volume; astfel a fost fondatorul învețământului medical în țară. Înbrățișând cel dintău Român cariera de medic în țară, a dat bun exemplu în clasa boerimei, căreia aparține; a ridicat profesiunile libere desprețuite și considerate pân' acı numai de domeniul străinilor.

Este interesant, cum

barbatul a cărui biografie o scriem, ne relatează aceasta în volumul seu intitulat „Amintiri istorice“. După rentoarcere în țară, s'a prezentat în București la Alexandru vodă Ghica. Cea dintău întrebare ce acesta i-a adresat în mod familiar, a fost că ce idee a avut ca să învețe medicina, că nu e de dănsul, s'o lase în lătură și să urmeze cariera părinților și moșilor sei. În cele din urmă vodă Ghică s'a învoit; dar frate-seu, banul Mihalache Ghică, a pus multe pedici, căci alături cu dănsul mai erau și alții cari prin școala ce cerea să poată înființă, îl tacsau de revoluționar. Astfel dar abia peste doi ani, la 1 ianuarie 1842, a fost numit



NICOLAE KRETZULESCU.

profesor la mica școală de chirurgie înființată în spitaful Colței. „Și, serie dânsul, am avut plăcerea să văd asistând pe vodă Ghica la deschiderea acelei școli, origina învățământului medical la noi în țară, la a cărui treptată dezvoltare și în sfârșit transformare în facultate de medicină, am avut și eu fericirea mai târziu, ca ministrul instrucțiunii publice, să pot contribui“.

Presintând diploma sa de doctor comisiunii medicale din București, compusă din medici celor cinci colorii ale capitalei, aceștia toți străini, se mirară „cum un fecior de boer mare a putut să-și lase pozițiunea lui în societate și să se ducă să se facă doctor ...“ În acea epocă, atât în București, cât și în județe, nu se aflau decât medici greci, nemți, unguri ... În urmă a primit a fi medic la coloarea negru.

La 1846 s'a însurat cu Sofia Iacovencu, fiica consilierului de stat rus Ignatie Iacovencu și a avut o singură fată Anna măritată cu dl Alexandru Lahovary.

A luat parte la revoluția de la 1848 și a fost exilat. În exil la Constantinopol a fost numit medic-șef al spitalului militar Culeli, de pe țărmul asiatic al Bosforului.

Rentors în țară la 1850, n'a primit a intra în afacerile publice ale țării, decât la 1854, în urma încetării protectoratului exclusiv al Rusiei. A lucrat neîncetat pentru unirea principatelor și pentru alegerea unei dinastii străine. A fost în mai multe rânduri president de consiliu și ministru de interne, finanțe, instrucție publică, sub vodă Stirbey la 1854; în timpul războiului Crimeei, sub cămăcămia lui vodă Ghica, sub vodă Cuza și sub regele Carol. Și în sfârșit ministru plenipotențiar la Roma, la Petersburg și la Paris.

Academia Română l-a ales membru în secțiunea științelor la 1871. A fost în două rânduri președinte al ei, bucurându-se de stima tuturor. Pentru cea din urmă a luat cuvântul, când în numele Academiei a răspuns la discursul de recepțiune al dlui dr. Victor Babeș. A fost un moment plin de emoțiune, vedând pe cel mai bătrân academician salutând pe cel mai tiner.

Când a fost sănătos, n'a lipsit nici de la o ședință. A luat parte și la sesiunea generală din primăvara aceasta.

Slăbit de bătrânețe, petrecea vara la moșia sa Leordeni, unde s'a stins la 26 iunie (9 iulie) an. c. În veci amintirea lui!

D i n i.

Azi rândunelele-au pornit

De-a viscolului frică

Și-au dus departe, — ce-am tubit,

P-a mamăi rândunică ...

Azi mama nu mă are stat

Și-ă pare casa mică ...

La ce s'a dus ... la ce-a plecat

A mamăi ... rândunică!

1896.

MARIA CUNȚANU.

Ioan Botezătorul.

Tragedie în cinci acte și un preludiv

de

Hermann Sudermann.

(Urmare.)

Ioan. Eră un bolnav de friguri, ce se tiră pe stradă și-și căută un tămăduitor. Și când trecea pe lângă el vre-o slugă care ducea apă, ori vre-un cerșetor, bolnavul cădea 'n genuchi, zicându-i: Mărire ție, tămăduitorule neîntrecut. Mulțumescu-ți că ai venit! Așa făcea din faptul zilei până 'n amurg, iar copiii rideau de dânsul. (Poporul se ridică încet, încet.) Ce ve pot da eu voue, eu cerșetorul? Și apa ce v'o aduc spre botezarea voastră, e numai o biată apă de pocăință. Dar cel ce va veni după mine, acela ve va boteză cu duh și foc. Și nu sunt vrednic nici să me plec ca să-i desleg aceluia curelele 'ncălțămintelor. Atât sunt eu de mic față de dânsul!

Mai mulți. Spune-ne, Rabi, când va sosi acela despre care vorbești?

Alții. Și cine-i el, Rabi? Îndură-te. Întăreșce-ne sufletele. Vorbește-ne de el.

Ioan. Așezați-ve dar pe jos împregiurul meu și ascultați vestea ce ve vestesc eu voue — nesăturaților. (Poporul se ghemueșce la pământ.)

Miriam. Hadidja, ce ne va vesti el?

Hadidja. Tac și ascultă.

Miriam. Stai să me 'neleștez de mâna ta, căci mi-e teamă.

Ioan. Eram la riul Iordanului și botazam aeolo după porunca Domnului. Și mult popor eră strins împregiurul meu și imi credea mie, dar sufletul meu eră sfîșiat de îndoială. Atunci ved coborîndu-se de pe o stâncă înaltă, un tiner — singur și tot poporul s'a dat în lături. Iar eu când mi-am ridicat ochii spre dânsul, am înțeles că el este, căci lumina dumnezească plutiă pe chipul lui. Și când a 'nceput a vorbi către mine, cerându-mi să-l botez ca pe ori care păcătos, m'am împotrivit cutremurându-me și i-am spus: Cuvine-se să viu eu la tine să me botezi și iată tu vii la mine? Dar el a răspuns: Așa să fie acum, căci astfel ni se cuvine pentru sovârșirea dreptății. Atunci m'am închinat și l-am îngăduit. Tremuram, și după ce l-am botezat, a eșit din apă și iată: cerul s'a deschis de-asupra lui și duhul sfânt s'a coborît în chip de porumb alb, iar lumina dumnezească l-a 'nveluit deplin. Și iată că o voce din cer roști: Acesta este fiul meu iubit întru care am binevoit ... Atunci am cădut cu fața 'n jos și m'am rugat, iar sufletul meu n'a mai știut ce-i teama.

Unul (după o tăcere îndelungată.) Și unde s'a dus apoi cel binecuvântat cu strălucirea dumnezeiască?

Toți. Da. Unde s'a dus? Nu l-ai oprit?

Ioan. Ce me ispitiți? El vine și pleacă și nimeni nu-l ține. Cine știe de nu cumva el e chiar acum în mijlocul nostru!

Toți (se măsoară din ochi unul pe altul, esaminându-se.)

Amaria. Rabi, noi toți suntem niște sârmani meseriași din Ierusalim și ne șcim unul pe altul.

Unul (arătând spre Miriam.) Bărbații da. Dar aici e o femeie pe care n'am mai vedut-o nici odată.

Hadidja. O chiamă Miriam și slugeșce 'n palat ca și mine.

Ioan. Lăsați-o 'n pace.

Altul. Dar dacă acela de care vorbești e prin-

tre cei vii, trebuie să aibă un nume al lui și un nume al tatălui lui.

Toți. Da, numele lui, numele lui!

Ioan. Un nume voiți?... Auziți vântul printre pietre? Ascultați bine ce ve spune până nu trece înainte!... Astfel e și numele lui, când aici, când colo și astfel mi-a trecut și mie pe lângă urechi. Și acum aștept în cutremur și 'n rugăciune să-l mai aud odată. Deci ve zice voue: nu-mi cereți mai mult ca nu cumva să piară ca un vis când cântă cocoșul.

Amaria. Dar dă-ne o deslușire: de unde venia acela ce — ce —

Ioan. Dinspre Galileea bătea vântul care mi-aduse.

Toți. Dinspre Galileea.

Unul. Al Galileenilor, al pescarilor acelora să fie Mesia... al lor?

Altul. La noi, la Iudei să vină. Haidem — în căutarea lui.

Toți. Vrem să-l căutăm — să-l căutăm.

Ioan. Dar credeți că se va arată voue, nevoiașilor îngâmfati și răsvrațiți? Cine sunteți voi ca să puteți schimbă drumul lumii măcar numai cât un fir de păr? Dar când va veni ziua secerișului, atunci se va arată el de buna voia lui înaintea voastră, strălucind ca un rege în fruntea oștilor. Și patru heruvimi, călări pe cai înzăuți, cu seceri de foc, să se cere și să doboare. Ceea ce se naște 'n păcatul plăcerii va fi cosit și ceea ce se ridică împotriva lui va fi strivit. Deci ve zice voue, oameni din Ierusalim, smulgeți din rădăcină buruiana rea care suge din trupul vostru, ca să nu cădeți împreună cu acei ce vor să ve piardă și să nu fiți măturați dimpreună cu cei ce ve pângăresc — când se va apropiă acela care 'n giurul capului are cureubeul cu șapte colorii, acela care va veni — care *trebuie* să vie (meditând) da, *trebuie* să vie.

Unul. Rabi, noi am ispășit păcatele noastre, ne rugăm ziua și noaptea și trupurile noastre se usucă de mult ce postim. Spune, ce am mai putea face?

SCENA A PATRA.

Ceialalți. Iosafat. Matei.

Ioan. Vii Iosafat? Dar tu, Matei?

Iosafat. Doamne, nu ne certă, pentru că am stat la îndoială. Ne-am oprit la palatul lui Irod, unde altă dată eră întunec, iar acum am vădut lumină aprinsă, și stâlpi împodobiți cu cununii de flori. Rabi, dacă nu vii în ajutor, altă rușine cade peste Israil și alte păcate va avea să tragă el.

Ioan. Vorbește.

Iosafat. Până acum n'a venit Irod din Galileea la sərbătoarea Paștilor ca în alți ani. E așteptat abia pe mâne. Dar un oaspe nou a sosit. Soția lui Filip, fratele lui Irod, a fugit de la bărbatu-seu, dimpreună cu Salomia, fiica lui Filip. Oaspele palatului se cheamă Irodiada și mâne va fi nunta lor.

Ioan. Lui Irod cu soția fratelui său de sânge?

Iosafat. Tu zici, Rabi.

Ioan. Nu-i adevărat. Cine ți-a spus vestea asta, e un nerușinat și un suflet mincinos.

Amaria. Iartă-me, Rabi. Erau pe aici, adineaori și fete din palat și... s'ar putea... să...

Ioan. Hadidja, pe tine te cunosc, vorbește!

Hadidja. Rabi, slujba mea-î nebăgată 'n seamă. Eu n'afiu decât ce-mi spun cei leneși. Iată inse Miriam care a fost aleasă tovarășă de joc a Salomieii,

a tinerei. Ea o slugește, ea i pregătește baia. Pe ea întreb-o.

Ioan. Miriam! De ce taci?

Hadidja. Rabi, ea n'a vorbit nici odată în fața vre unui strein.

Miriam (înnecându-se în vorbă, încet.) Doamne, — omul acela — a spus adevărul — și — (mişcare.)

Ioan. Vorbește 'nainte.

Miriam. Și după nuntă — în ziua 'ntei de Paști Irodiada va eși alături de bărbatul său, spre a se arată poporului și va intră în templul sfânt, oprindu-se 'n pronaosul femeilor.

Ioan. Pentru ca poporul s'o ucidă cu pietre? Dar ce spun eu?... Ori cât de orbiți de plăceri sânt acei preoți și ori cât de lași se tirăsc pe genuchi înaintea Romanului, nu vor cuteză să faptuiască aceasta. Porțile grele, de fer, se vor închide înaintea pângăritorilor sângelui și marele preot va 'ntinde brațul să-i blesteme.

Hadidja. Vorbește, Miriam.

Ioan. Ce mai ai să ne mai spui, Miriam?

Miriam. Doamne, chiar acum stolnicii fac vorbele 'ntre Irodiada și templu. Doamna, ține 'n rupa capului ca marele preot să-i iasă 'ntru 'ntimpinare până la ușa a doua, cea dintre bărbați de femei și acolo să-i dea binecuvântarea. (Mișcare generală.)

Ioan. Prea bine. Plecați acasă, toți. Vreau să fiu singur... Mâne me veți vedea 'n Ierusalim. (Groză.)

Unul. Rabi, vreți să cați în mâinile dușmanilor tei?

Alții. Gândește-te Rabi! Fariseii te vor prinde... și preoții te vor judecă.

Ioan. Eu sânt fiu de preot. O vorbă preotească am să spun acelora cari aprind acel foc săngeros. Am să le vorbesc în numele celuiia care are să vie și căruia eu îi pregătesc calea cu trupul meu. Aide, plecați! (Fiind că se codesc, necăjit.) Plecați!

(Cortina.)

(Va urmă.)

IL. CHENDI ȘI C. SANDU.

Ce-aș mai ascunde?...

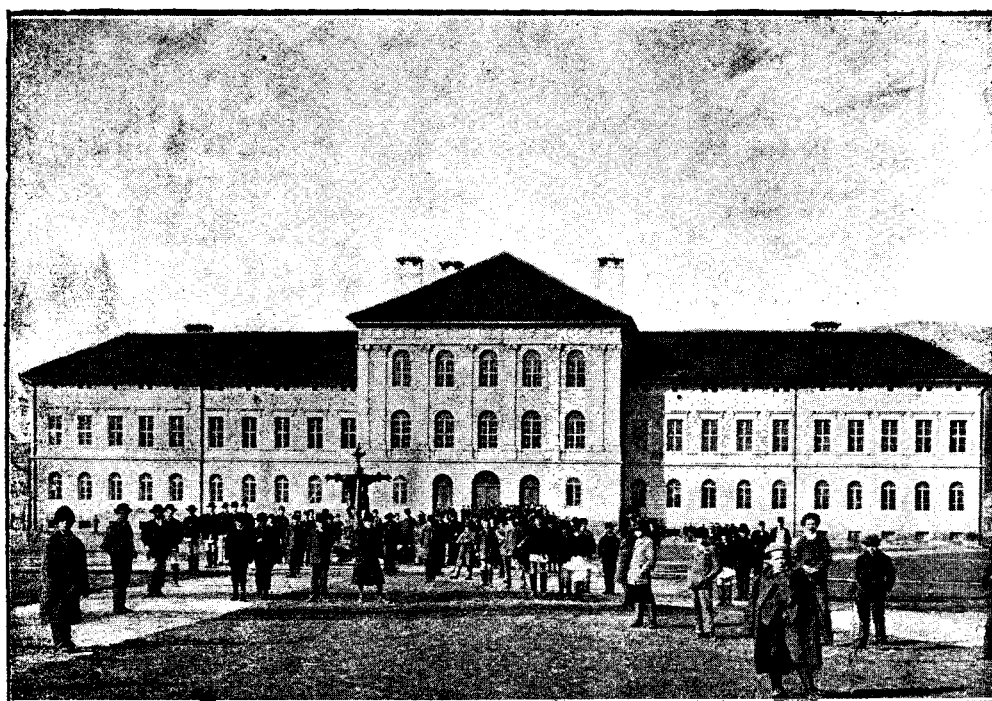
*Dar te iubesc, ce-aș mai ascunde,
Și sânt atât de fericită,
Privind în ochii tei albaștri
Plini de ispită.*

*Și toate gândurile bune,
Ce mi se învârtia prin minte,
Să fug de tine și să fiu
Cuminte,*

*În dulcea ta apropiere,
Ce-mă face doar atât de bine,
Fug ele-atât de îndărătnic
De mine.*

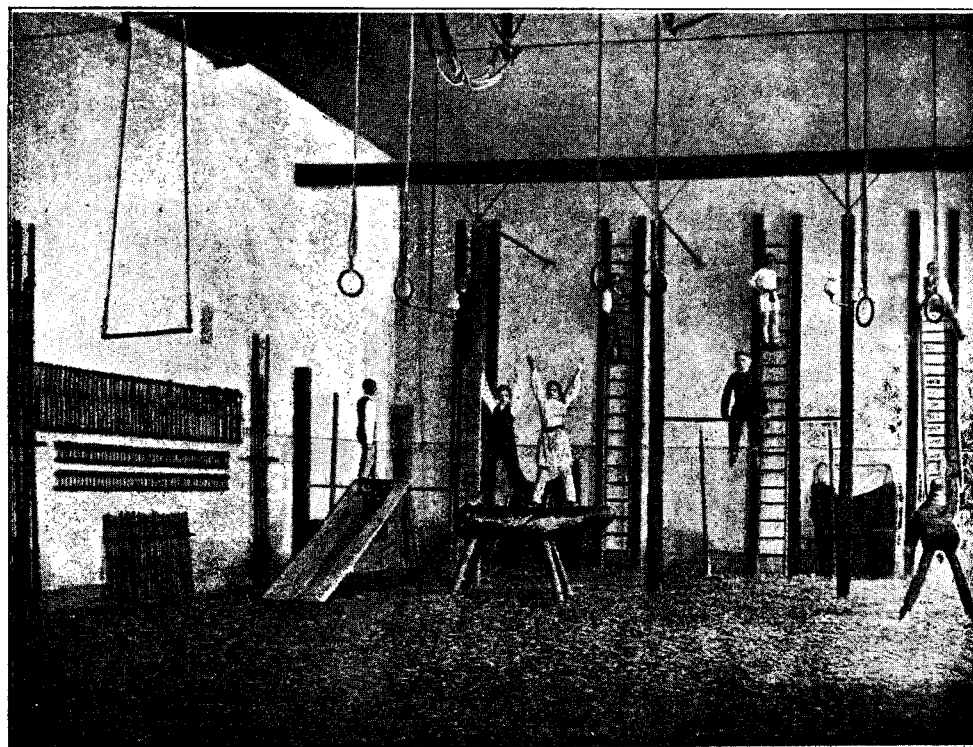
ELENA DIN ARDEAL.





Gimnasiul român gr. or. din Braşov.

BCU Cluj / Central University Library Cluj



Sala de gimnastică.

Gimnasiul român din Braşov.

Discurs festiv

rostit la jubileul de 50 de ani al gimnasiului gr. or. român din Braşov de directorul seî *Virgil Oniţiu* (în ziua de 29 iun. 1900.)

Ilustră adunare !

Profundă emoţiune cuprinde sufletul meu în aceste momente de serbătoare. Multimea ilustră a distinsilor oaspeţi, veşmântul de verdeată al bătrânelor ziduri, acordurile solemne ale muzicii festive, solemnitatea întipărită în feţele tuturor, bucuria cea fără seamăn a sufletelor noastre, un trecut mândru de 50 de ani, gloria atâtor iluſtri ai neamului nostru, al căror nume resare azi strălucind din negura vremilor, ce au apus: — şi tu, un biet muritor, ce-ţi treci zilele de pe azi pe mâne, unde vei găsi cuvântul cel adevărat, care să talmăcească şi să preamărească atâta serbătoare şi un astfel de trecut?!

Căci e mare serbătorearea noastră şi plin de glorie trecutul, ce-l preamărim.

Nu cunosc esemplu în istoria noastră culturală, ca o instituţiune să fi fost în acel grad creaţiunea obşteii, fructul muncii şi sudorii naţiei, ca gimnasiul nostru. Nu fundaţiunea unui mecenat, nu dania câtorva entusişti a înălţat acest palat al ştiinţei, domnilor, ci contribuiriile băneşci, ajutoarele materiale şi conlucrarea fizică manuală a tuturor Românilor din Braşov şi giur l-au înălţat ca pe un templu comun, sacrat prin jertfa comună a tuturor.

Fiecare cărămidă din aceste ziduri ne reaminteşte câte un suflet, care a jertfit pentru înălţarea lor.

De aceea institutul acesta a fost şi este cel mai scump avut comun al Românilor din Braşov, el a fost şi este lumina ochilor lor. De câte ori nori grei l-au ameninţat din vr'o parte, fiori de ghiată cuprindeau sufletul tuturor Românilor din Braşov şi teama pentru sortile şcoalei alungă din planul prim ori ce alte griji şi preocupăţiuni. Tot aşă de câte ori aceste şcoale au avut o zi festivă, bucuria lor a fost bucuria obştească a Românilor din acest colţ de ţară.

Cum inse numele şi însemnătatea şcoalelor a trecut departe peste marginile acestui colţ de ţară, ele au ajuns a fi proprietatea neamului întreg româ-

nesce, care cu inimă caldă le urmăreşte în calea lor de propăşire.

Iată de ce este mare serbătorearea noastră.

Ea este mare, pentru că este serbătorearea obşteii româneşci; ea este mare, pentru că însemnează eternisarea primei etape de 50 de ani în munca desinteresată şi plină de jertfe, sevărsită aci pentru ridicarea neamului nostru! Ea este mare, pentru că în succesele şi în gloria acestor 50 de ani trecuţi noi vedem zălogul şi garanţa sutelor viitoare de ani.

Şi dacă me întreb acum, care este trecutul, pe care-l serbătorim? Care este gloria acestor 50 de ani împliniţi? În ce vedem şi simţim noi garanţa, că viitorul nostru de acum este asigurat? — voiţi cerea să răspund în cele următoare.

*

Gimnasiul nostru, domnilor, s'a născut din entuziasmul idealist al unei generaţii cu inimă ferbinte pentru interesele mari obşteşci. Insufleţirea ideală a adunat cărămidile acestui palat, văpaia inimelor desinteresate le-a durat în ziduri puternice, iar gândul înălţat al întemeietorilor şi ziditorilor a ramas plutind ca un spirit etern de-asupra şcoalelor, designându-le pe veci calea singur mântuitoare: Litteris et virtuti!

Anul 1850 şi 1851 este acela, în care se pun bazele solide pentru gimnasiul şi şcoalele noastre centrale de azi.

În anul 1850 îşi dau mâna frăţească cele 2 parochii mai însemnate din Braşov: parochia Sftului Nicolae din Schei şi parochia bisericeii Sftei Adormiri din Cetatea Braşovului, pentru ca idealul, pe care-l aveau în suflet şi pe care singuraticii şi des-

părţiţi nu-l puteau realisa, să pună în fiinţă umăr la umăr, mână în mână, într'un gând şi într'un suflet.

Voinţa şi gândul comun al celor doue parochii se pecetluiesc în clasicul „Legământ“, scris şi iscălit de reprezentanţii ambelor parochii proprietare a nouelor şcoale centrale în ziua de 1 septembrie 1851.

Acest „Legământ“ este acea Magna Charta, carei şcoalele noastre îşi mulţumesc fiinţa, creşterea şi mărirea de azi.

*

Şi dacă-mi întetesc privirea căutând a străbate prin vremuri până la acel timp clasic de muncă desinteresată, insufleţirea ideală şi frăţească unire, — din umbra vremilor trecute îmi resare înaintea ochilor



Frontul sălii festive a gimnasiului.

figura nobilă a învățătorului Popasu, îl ved, cum a-learnă fără preget, plin de puterea sufletului său entusiast, îndemnând la jertfă pe credincioși pentru idealul, ce i-a resărit în gândul iubitor de neam; îmi pare că-i aud glasul lui metalic resonând în toate unghiurile Brașovului: „Să zidim Ierusalimul românesc!“

Glasul lui Popasu nu fu glasul celui ce strigă în pustie.

Eră în ziua de 14 septembrie a anului 1851, când după amiază la 3 ore o grupă de entusiaști români din societatea cea mai bună apucară în mână sapa și hârlețul și sub conducerea bătrânului Vasile Lacea, cu conlucrarea unei cete de fruntași, între cari și nemuritorul George Barițiu, au săpat prima brazdă în Groaveri, pentru așezarea fundamentului acestor școale.

Trei zile în urmă, în 17 septembrie v. 1851, marele Andrei Șaguna pune peatra fundamentală a edificiului gimnasial cu o pompă bisericească mare. Miile de credincioși varsă lacrimi de bucurie ascultând cuvintele inspirate de duh sfânt ale adoratului arhieru, care zicea: „Directorul și profesorii... să crească și să învețe pe elevii gimnasiului nostru în duhul sfintei înțelepciuni, în duhul credinței... în duhul nădejdi și al dragostei creștinești“.

Glasul sfințit intră în temelile zidurilor și de-a-tunci până azi neîncetat îl audim, neîncetat îl urmăm!

Temelii astfel săpate și astfel sfințite, domnilor, nu sunt menite a se surpă!

Măreț și mândru se înalță în perspectiva istorie a acestor școale figura nemuritorului nostru arhieru Șaguna.

Pas de pas îl vedem, cum urmărește mișcarea Românilor din Brașov, cum îi îndeamnă cu cuvinte și cu fapte vii, cum îi însuflețește cu binecuvântarea sa arhierescă, cum îi cercetează în persoană tot mai ades, cum se bucură alături cu ei.

În ianuarie 1856 gimnasiul mic de 4 clase își capătă după multă așteptare dreptul de publicitate. Publicarea actului preînalt se face la ordinul lui Șaguna în toate bisericile române din Brașov și în toate se rostesc de-odată câte o predică de câte un profesor, căci Șaguna voia, ca credincioșii să înțeleagă rostul celui act important și astfel să generalizeze bucuria, ce cuprinsese inima lui caldă de arhieru român.

Și alături și în urmele acestor doi giganti spirituali, a nemuritorilor Ioan Popasu și Andrei Șaguna, se înrolează o ceată mare de nobili, entusiaști și distinși luptători, cari prin jertfele lor bănești pun temelii sigure școalelor. Ioan Iuga de Bacia, Dumitru Oțotoiu, Vasile Lacea, George Ioan, Bucur Popp, Ioan Pantasi, Nicolae Măciucă, Nicolae Teclu, Rudolf și Christea Orghidan, iată numele celor mai distinși din această mândră pleiadă, cari având în fruntea lor cele două parochii proprietare ale școalelor, au jertfit mi și mi pentru idealul falnic al visurilor lor, pentru școala, ce-și serbează azi semi-centenarul său.

În toial unei astfel de însuflețiri, care a născut atâtea modele de adevărată virtute, gimnasiul mic de 4 clase începe a se completa și la anul 1866, marele Andrei are fericirea de a conduce în persoană primul examen de maturitate al gimnasiului mare de 8 clase

Intemeietorii nobili și susținătorii desinteresăți

și zeloși ai școalei și-au vădut visul cu ochii. Luptătorii idealisti și-au realizat idealul și de-acum rămân veghiând ca o sentinelă Romană, pentru ca tesaurul sufletelor lor: școala aceasta să prospereze și să propășească, ferită fiind prin brațul lor protector de primejdii și năpaste.

*

Între astfel de împregiurări nu este decât firese, dacă cercetând mai departe și ceilalți factori ai școalei: corpul profesoral și elevii, — ne vom convinge, că duhul propagat de înaltul cap al bisericii și școalei, Andrei Șaguna și de întemeietorii și susținătorii nobili ai școalelor intră în cugetul și în inima profesorilor și a elevilor și devine sămânța cea bună, care a adus după vremuri roade atât de îmbelșugate.

Corpul profesoral de la început se constituie din oamenii cei mai vrednici și mai cu carte ai timpului, cari cu tot focul dragostei de neam propagă lumina în filii de Români veniți la școala cea nouă. — Salariile sânt microscopice; directorul prim al gimnasiului și totodată primul profesor gimnasial Gavriil Munteanu, spre pildă, este angajat cu un salariu anual de 400 fl. monedă convențională. Dar ori cât de precară eră situația materială a corpului profesoral, totuș neajunsurile materiale dispăreau față cu celelalte neajunsuri de ordină mai înaltă. — Numai un om, care știe, ce va să zică școala, poate să aprezieze munca titanică seversită mai cu seamă în primul pătrar de secol la școalele noastre de către profesorii angajați aci.

Planul de învățământ eră întocmit în conformitate cu planul greu și sever al statului, și pe lângă acestea se propunea cu 1 obiect de învățământ: limba română, mai mult ca la alte școale și ceea ce eră mai grozav: o lipsă aproape deseversită de manuale românești pentru gimnasiu, amenințată cu zădărnicierea ori căru progres.

Dar indolența și descurajarea erau cuvinte necunoscute în lexiconul acelei fericite generații, care a pus temelii școalelor noastre.

Profesorii ocupați cu 25—30 de ore pe săptămână găsesc timp pentru de a scrie și publică manuale românești pentru trebuințele tinerimii școlare. — Astfel Gavriil Munteanu publică un manual de geografie, o carte de cetire românească în 2 tomuri, gramatica limbei române în 2 părți, gramatica limbei latine în 2 volume și o edițiune de adnotațiuni românești a lui Horatiu. Nicefor publică o Chrestomatie și o gramatică germană. Exemplul lor îl urmează alții, ca: Barac, Ionaș, Tacit, Stefan Iosif, dr. Ioan Meșotă, dr. Nic. Popu. Iar ceilalți profesori, în lipsa de mijloace materile și de editori, își compun manuale în manuscris, pe cari școlarii și le decopiază și astfel învățământul dă fără opăceală înainte.

Este acelaș spirit, acelaș avânt, acelaș cult idealistic în membrii corpului profesoral ca în marii întemeietorii și munificenții susținătorii ai școalelor.

Iar școlarii?

Ei de la început se disting prin caracteristica remasă până azi tradițională la aceste școale: prin sîrguință de fer, inimă caldă, cuget curat și prin inteligența firească proprie Românului. Toți inspectorii români și străini ai acestor școale, începând cu C. Schuller din anul 1855 și până azi au remarcat cu mirare faptul acesta. Și a fost — cred eu — mâna

provedinții divine, care a făcut, ca primii trei școlari înmatriculați în prima clasă gimnazială în anul înființării gimnasiului nostru 1850 să fie tocmai: Ioan Meșotă, distinsul director de mai târziu al școalelor noastre, — Titu Maioreșcu — că cine este Titu Maioreșcu, nu e nevoie să spun — și al treilea: neuitatul president al Eforiei noastre școlare, „lumina Brașovului“ Nicolae Străvoiu. Eu văd — zic — mâna providenții divine în faptul acesta: ea a pus modele vii pentru veacuri în cei trei aleși primi discipuli ai școalelor noastre, exemple de lumină, pe cari în vecei să le urmeze elevii acestor școale.

Iată domnilor, factorii, cari formează tradiția scumpă a școalelor noastre; iată factorii, începând de la cel mai înalt cap guvernator al școalelor: Șaguna, până jos la elevii școlăi, cari toți la un loc și împreună formează și consolidează aceea, ce se numește spiritul unei școale, spirit, care acum după 50 de ani, prin tradițiune s'a perpetuat și planează neîncetat asupra urmașilor din neam în neam.

Și care este acest spirit al școalelor noastre?

Acest spirit se manifestă: în însuflețirea pentru ideale, în sentimentul comun al școlăi cu poporul și cu biserica din care s'a născut, — în zelul nepregetat de muncă pentru lumină, în abnegațiune și jertfă și în fermă credință în Dumnezeu. Aceste însușiri ideale împărțite între mai marii școlăi: proprietari și profesori, și între cei mici ai școlăi: elevii, formează spiritul tradițional al școalelor noastre, pe care a-l accentuă este tocmai cu prilejul acestui jubileu de interes și de importanță.

În acest spirit nobil și înalt, care pătrunde toate fibrele acestui focular de cultură, în această tradițiune sacră moștenită de la marii noștri înaintași, în această zestre de glorie, ce a primit prezentul de la falnicul nostru trecut, — în această comoră duhovnicească — în fine — vedem noi garanța, vedem noi chizeșia viitorului școalelor noastre. Un astfel de trecut nu poate fi decât începutul unui mândru viitor!

Și stând azi la miliariul al 50-lea al existenței gimnasiului nostru, sufletul nostru se umple de bucurie și înălțare: pentru că în urma noastră avem un trecut falnic, iar în fața noastră se desfășură auriu un viitor măreț, care se va afirmă într'un chip nediscutabil.

Pătruns până în suflet de măreția momentului acestuia, pătruns până în suflet de grația Proniei divine care m'a invrednicit să ajung această frumoasă zi de serbătoare a iubitei noastre școale, umilit și devotat îmi ridic glasul către tronul lui Dumnezeu celui mare și Atotputernic, zicând:

Doamne! Tu, care ești stăpân al vremurilor nemăsurate, Tu, care cu înțelepciunea Ta fără seamă ocârmuești destinele robilor Tei de pe pământ, Tu, care dreptilor dreaptă răsplată dai în cereasca Ta împărăție, Tu, care cu Sfânta Ta dreaptă ai ocrotit până azi institutul acesta ridicat întru răspândirea luminei, care de la Tine purcede, Tu, care înțelepți călăuzi și muncitori i-ai dat în restimp de 50 de ani, —: Doamne! nu-ți întoarce fața ta sfântă de la noi, ei ocârmuește și mai departe destinele acestor școale cu sfântă și preacinstită dreapta Ta, — deschide Doamne porțile veciniceii pentru viitorul acestor școale, iar pe dreptii, cari aubinemeritat pentru ele, împărtășește-i Doamne de cereasca Ta împărăție,

— căpeteniilor de azi și celor viitori ai școlăi dăru-ește-le înțelepciune, putere și duh din Preasfânt Duhul Teu, pentru ca în ceasul, când ne vei chema de la locul, unde ne-ai așezat, sufletul nostru credincios în liniște și cu pace să se înalțe la eterna lumină, știind, că idealul, pentru care am muncit pe pământ: acest templu de cultură va preamări în veacuri prin strălucirea sa viie Preasfânt Numele Teu! — Amin!

Reclama.

*Asta, dragă, este prea mult!
Și tu?! ... ne-am iubit o lună
Cu iubire fără margini ...
Ș-acum și tu cu cunună?!
Ce să faci?! ... Ca pesimiștii,
Să me vaier în neșcire?!
Plâns-am și eu ... primadată ...
Tu deja?! ... Ești repetire!
M'am datat! ... Până acuma
M'au tradat zece iubite:
Opt sunt deja măritate,
Doue stai să se mărite ...
Ș-acum și tu! ... Unsprezece!
Și eu iar rămân cu blamul
Și cu buzele umfate! ...
Cel puțin ... să-mă fac reclamul:
„Fetelor! ... De vreți, ca sigur
„Să ajungeți cu cunună
„Și să stați naintea popii ...
„Haid, iubiți-me o lună!“*

VI-NI.

Schițe și amintiri din Italia.

(Urmare.)

Se desemnată pe cer, la orizont, se vede de ori unde stele 'ntorci, de ori unde te duci, profilul splendidei insule Capri, la care se merge cu vaporul, timp de trei ore, tot pe lângă orașe frumoase ca Vico, Castellammare, Sorrento unde s'a născut poetul Torquato Tasso, și 'n fine Capri, care este o minune a pământului. Peste tot flori, vii, drumuri miraculoase și scări pe vârfuri de munți, până la castelele ale căror coperișuri se pierd în desimea norilor. Insula întreagă este de granit și istoria nu pomenește nimic despre ea până pe timpul lui Octavian August. — Mai târziu, Capri, devine un loc de petrecere, pentru Tiberiu, care zidește aici 2 vile, în numele celor doisprezece zei și încredințează administrațiunea ei lui Sejan. Se zice că acolo eră locul de petreceri, de orgii, de crușimi și de crime la cari se dase către bătrânețe acest împărat. Spre Sud-est se află Faraglioni, unde s'a descoperit un cimitir cu morminte romane. Spre promontoriul de la Est, pe punctul cel mai înalt și de unde este o vedere splendidă, în spre Neapoli și Vesuviu, se află prăpastia lui Tiberiu. Drumul înse până acolo este foarte obositor,

de oare ce urei aproape trei ore cu piciorul și numai printre stânci pietroase; cu toate acestea, fermecat de priveliștea ce o ai înainte, îmbătat de parfumul florilor, de aerul mării și luminat de razele soarelui, nici nu știi când te pomenesci acolo de unde odinioară erau prăvăliți în mare mii de nenorocești, din ordin împărătesc; astăzi stă în chilii misterioase o babă care, pentru un soldo, aruncă bolovanii în mare, spre a-ți da o idee de cum cădeau corpurile celor condamnați la moarte de către crudul împărat: Sic transit gloria mundi! Ruine și șopârle, iată ceea ce a rămas din toată acea slavă. Peste stâncile udate de sânge a crescut ederă, capeli venera și o mulțime de alte ierburii selbatice.

La o depărtare de câțiva pași de infiorătoarea prăpastie și de palatul lui Tiberiu, din care a rămas numai câteva ziduri dărâmate, se află mica biserică sf. Maria, în lăuntru al căreia trăește un pustnic, care păstrează un registru; în el se înscriu miile de călători, cari vin cu dorul d'a vedea cea mai superbă panoramă cu Neapoli și Vesuviul, Sorento și Punta di Campanella cu cele două golfuri. — La o depărtare de o oră și jumătate cu barca, plecând din portul Capri, este fermecătoarea grotă de azur. Din luntre, uitându-te în sus, vezi ridicându-se către cer stâncile uriașe ale insulei ce se oglindesc în albastru mare. În această parte ea este azurie și plină de peștișori cu aripă de argint, cari înot cu miile la suprafață, gata par' că a-ți povestii legendele tănuite din funduri de oceane. — La intrare, grotă este strîmtă, așa că, spre a pătrunde în ea, trebuie să te apleci culcându-te în barcă, dar în lăuntru marea este de 12—13 metri adâncime. În lungime, grotă de azur are 66 m, iar în lățime de 32. Marea, care este de un albastru strălucitor ca plină de raze, se reflectă fantastic pe pereții grotă și pe tot ce se află într'însa, așa că, oameni, bărci și tot ce există acolo, capătă un fel de aureolă albăstrie, de strălucitoare raze, un fel de culoare care te extiază, dar, de a cărui prelungire, persistentă, cu timpul, te înfiorezi și vrei — cât mai curând — să scapi de această feerie macabră, să ieși la aer și să vezi oamenii cu culoarea fețelor cu care ești deprins a-i cunoaște.

Gondolierii fac sgomot, rid, povestesc, se cufund în mare să prindă din fundul ei monedele aruncate de către călători; pentru ei aici totul li se pare natural, pentru cei nedepriși minutele sînt ani, iar albastrul acesta îți pare prea uniform, prea cerese, pentru simplii muritori. Ieșind din grotă, soarele îți se arată cu o nouă splendoare.

Feeria nopții petrecută pe această insulă nu o pot descrie, cum nu o pot descrie nici pe Madonadin, vârful stâncei ce stă gata să se prăvălească de atâtea secole și totuși, Sfânta Fecioară, protectoarea marinarilor, de densii având milă, pe loc a împietrit-o.

Văpăile selipitoare ale candelă aprinse la genunchele Preacuratei, călăuzesc — în noapte — pe cei ce-s pe mare rătăciți; iar pe cei de pe uscat, pe cei de pe insulă înaintea ei, în cucernica închinare, îi face să se oprească și s'o roage, primejdia de d'asupra creștetului lor s'o înlătore.

În afară de reputațiunea istorică a insulei, Capri, ea este astăzi renumită pentru frumusețea sa naturală, pentru aerul său foarte prielnic obosiților de viață, pentru o floră variată și frumoasă cu care

numai Alpă rivalizează și pentru vinul setii, vinul alb de Capri, cunoscut în toată lumea.

A doua zi m'am întors cu vaporul în spre Neapoli, dar suferind mult de reul de mare, am descins la Sorento. Vile, grădini, plantațiuni, drumuri și mai ales priveliști încântătoare, din ori și care punct te vezi așeză, iată ce este Sorento. Sbuciumata mare a făcut din țerm fel de fel scochini și de adâncături, în cari razele soarelui și umbrele cascadelelor de pe mal se ascund, se răsfrâng, se furicează și se pierd foarte feeric și caprițios. Visezi la Sorento și fără să vrei devii poet. Mi-au venit în minte nemuritoarele versuri din „Le premier regret“ de Lamartine, și multe din măestrile poezii ale lui Torquato Tasso și cari, sînt sigură, că aceste poetice locașuri, pe cari el a vedut lumina i le-au inspirat. Statuia lui Tasso, așezată în mijlocul pieții, este singura amintire rămasă despre acest mare scriitor; casa paternă a poetului fiind spulberată, — zice-se, de furtună și de talazuri, — de pe țermii mării, unde se bănuiește că ar fi existat. Cu o trăsură d'aici am plecat în spre Pompei, trecând pe lângă orașul Vico și întorcându-mi mereu căutătura, când în spre Castelamare, când în spre Vesuv, când în spre marea albastră și străvezie, când în spre munții, de brazi uriași, de mesteceani plăviți și de plute smărăldii, până la poale coperte.

După șeasă ore de drum, ce drum, cale frumoasă de paradis, — am ajuns la Pompei. De și eră către finele lui octombre, înse muntele, valea și pădurea, erău împodobite de verdeață și de flori, iar soarele mângăia, cu razele sale blânde, încântătoare luminișuri, pătrundând misterios, până în desigurile adânci ale făgetului, scanteind fantastic, peste un oraș mort de aproape 2000 de ani și care cu toate acestea, de model servește arhitecților, pictorilor, sculptorilor, chiar și musicianților aceluia, cari ar ști să pună pe coarde simfonia disperării sau desastrelui de la Pompei, în ziua erupțiunii Vesuviului.

Se știe că Pompei a fost un oraș care avea 30—40 mii locuitori, cu strade pavate, cu temple, cu teatre, cu foruri, cu palaturi, amfiteatre, cu băi, cu fântâni, cu parcuri și grădini frumoase, cari d'odată au rămas coplesite de lavă aprinsă și astfel au stat de la anul 63 a. Chr. și până la 1748, când un păstor găsi, săpând pe câmp ca să-și facă o covergă, mai multe obiecte și mai multe statui de bronz, cari atraseră atențiunea lui Carol III-lea. D'atunci și până la 1873 fiecare puternic al zilei scormoniă pământul, fără nici un control și luă ori-ce obiect găsi.

De acolo înainte, săpăturile se făcură sub înțeleapta conducere a archeologului Fiorelli, care descoperi și scoase de sub lavă un oraș întreg; iar toate obiectele ca: vase, statui, arme, picturi de pe ziduri, cornice, amfore, coloane și bronzării, le duse la muzeul de la Neapoli, și astăzi, acele săli, sînt obiectul celui mai mare interes al călătorilor. În afară de lucrurile neînsufletite, cari îți atrag atențiunea prin varietatea formelor și a culorilor, apoi execuțiunea lor este foarte artistică și foarte variată; adesea ori, te întrebă de unde atâtea cunoștințe în acele timpuri depărtate? În toate ramurile industriale ce le-ai vedut mai înainte de a veni aci, regăsești formele și culorile de la Pompei.

(Va urm.)



SALON.

Discursul președintelui Iosif Vulcan

la deschiderea adunării generale din Abrud a Societății pentru fond de teatru român, în 9/22 iul. 1900.

Domnilor și doamnelor,

În aceste timpuri, poreclite ale materialismului, este poate cam îndrăzneț să ne presintăm undeva cu steagul societății noastre, care stă 'n serviciul idealismului.

Cine are să sprijinească acuma o idee, care-î tot cere la jertfe și 'n schimb lor nu-î ofere foloase reale? Cine să intre în rândurile noastre, dându-și obolul pentru înființarea unui teatru național, care în judecata multora este o utopie?

„Timpul idealismului — zice-se — s'a dus. Astăzi sentimentul acesta nu mai are nici o trecere. S'a stins. De acum avem să fim mai reali. Să ne deschidem ochii 'n patru și să căutăm a ne asigura traiul vieții. Nu ne da mâna să facem lux. Cei ce stăruie să fondeze la noi un teatru românesc, sunt niște idealști, cari nu-și dau seama de puterile noastre, cari nu cunosc trebuințele ce simțim, nici greul vieții ce ducem. Nu de teatru ne arde acum pe noi“.

Cam aceste sunt cuvintele, pe cari le audim din mai multe părți, încă de când s'a înființat societatea noastră. Vorbe descurajătoare, înse numai vorbe. De aceea obștea românească n'a ținut cont de ele, noi am dat mereu înainte și 'n cele din urmă am atins avântul de care ne bucurăm astăzi.

Ceea ce ne dă satisfacția cea mai strălucită și totodată respalata cea mai prețioasă; ceea ce ne inspiră încrederea cea mai sigură în succesul biruinței noastre, este: că iubirea de teatru a pătruns și 'n popor, țeranii noștri au început să dea reprezentații teatrale și urcă mai de multe ori scena chiar decât classa inteligentă. Aceasta arată, că întemeierea societății noastre a fost bine venită, că ea tinde a întrupa o dorință obștească și că răspunde astfel la o trebuință adânc simțită.

Cu aceasta convingere ne presintăm și la dvoastre, fiind siguri de buna primire. Siguranța noastră se întemeiază pe credința, că n'au dreptate cei ce zic că nu mai este idealism. Am venit convinși a găsi în acest creier al Munților Apuseni, cari ne-au născut pe cel mai idealist martir, Român de inimă, un neam de oameni însuflețiți de-un ideal măreț, fără care nu pot să trăiască; un ideal, care le dă putere, suflet, viață. Am venit îmbărbătați de credința, că steagul nostru, pe care strălucesc cuvintele „Cultură națională“ va fi impresorat cu căldură de toți cei ce ne sunt frați și surori.

*

N'a murit, nu s'a stins idealismul. El a fost și are să rămâie deapaururi partea cea mai frumoasă a sufletului omenesc, timbrul distinctiv al nobleței sale, sentimentul cel mai sublim care înalță pe om sus la Dumnezeu.

N'a murit idealismul. Trăește în toate inimile senine, inspiră tuturor celor curați cugetări nobile și îndeamnă pe toți cei buni la fapte frumoase.

N'a murit idealismul, căci este nemuritor ca însaș Dumnezeu pe care o represintă pe pământ.

Idealismul este sentimentul pe care a Tot-puternicul l-a dăruit omenimii, spre a o înalță mai pre sus de toate vietățile, spre a-i indica o menire mai naltă, spre a probă că omul este coroana creațiunii sale.

Idealismul ne arată că viața e frumoasă, ne încântă s'o iubim și ne învață cum avem să ne purtăm spre a fi buni, morali, cinștiți.

Idealismul ni-î amical cel mai apropiat de inimă, conducătorul care ne deschide orizonturi mărețe, farul care ne luminează calea bunei cuviințe, seutul care ne apără de toate relele, evanghelia care ne face iubitori de oameni, mângăierea sub sarcinile sărăciei, liniștea că ne-am făcut datoria și mulțumirea care ne ridică sufletul în căsful morții.

Idealismul este izvorul neseecat a tot ce e mai frumos, mai măreț și mai sfânt. Toate ideile mari, generoase, umanitare au resărit din idealism. Nimic, ce înalță inima și sufletul, nu se poate întipui fără idealism.

Idealismul dă vieții omenescii o direcțiune mai naltă, umanitară, care îi spune că omul nu este creat numai pentru sine însuș, că are datorii și față de omenime, că are să aducă jertfe pentru binele de obște.

Idealismul ne impune să ne ridicăm deasupra oamenilor comuni, să emulăm cu cei buni și să facem totul pentru a merita numirea de oameni vrednici.

Idealismul inspiră speranță în vremuri de tristețe, dă tărie încrederii șovăitoare, vine în ajutorul săracilor și șterge lacrimile suferinșilor, îmbărbătează dorința licărindă, înarmează brațele luptătorilor, călăuzește pe toți oamenii mari, scrie cele mai strălucite pagini în istorie și este steaua conducătoare a tuturor neamurilor.

Întrebați pe oamenii mari, preoți, civili și militari, cari dirigează destinele popoarelor, să ve spună, care este idea conducătoare a vieții lor? Ce întărește pe misionari să nescotească câte primejdii toate întru propovăduirea creștinismului? Ce luminează calea întunecoasă a diplomaților întru atingerea scopului fixat? Ce dă curagiu ostașilor să înfrunte primejdiile cele mai mari în focal bătăliilor și să moară cu nepăsare? Și toți au să ve răspundă, că izvorul care le dă tărie și entusiasm, este idealismul, idealul scopului pentru care stăruiesc.

Nu este nici o carieră, nici o profesiune, cât de prosaică la aparență, să n'aibă și o parte atrăgătoare, poesia ei, idealismul, care îi dă un farmec, încât omul uită realitatea de multe ori sarbedă și ocupațiunea îi pare frumoasă și lucrează cu plăcere.

Idealismul nu este proprietatea numai a poezilor și a oratorilor. Nu numai acestora le inspiră idei mărețe, flori frumoase și cuvinte dulci. Ci, ca un dar obștesc al lui Dumnezeu, este comun tuturor oamenilor, ofere tuturor plăcerile vieții, înfrumusețează toate straturile, urcându-se în palaturi și coborîndu-se prin colibe.

Idealismul însuflețește pe servitorul altarului, când tălcuește evanghelia lui Christos, că toți oa-

menii sînt de-o potrivă înaintea lui Dumnezeu; idealismul dă tărie sufletească dascălilor să îndure lipsuri, numai să contribuie la răspîndirea culturii; idealismul îndeamnă pe oamenii de inimă să facă jertfe pentru binele comun; idealismul mîngăie pe cei săraci, dacă s-au pierdut averea pentru scopuri înalte; idealismul dărîmă barierele dintre clasele sociale, el apropie pe om de semenul său, face frați de cruce din foștii dușmani, schimbă valeda plîngerilor într-un raiu de plăceri și ne înăurește momentele din urmă ale vieții.

Luati-î omului idealismul — și l-ați lipsit de înșușirea sa cea mai nobilă, de podoaba sufletului său. Stingeți-î idealismul și veți avea o ființă rece și egoistă, care nu mai are nici un scop mai nalt, care nu se mai inspiră decît de egoismul său, care are drept idol persoana lui. Un astfel de om nu se mai interesează decît de el însuși, nu-î pasă de suferințele altora, nu cunoaște datorii față de obște; el n'are alt gînd decît înaintarea interesului său material, îmbogățirea, poate chiar îmbuibarea, scurtă vorbă: punga plină. Asemenea oameni își închid sufletul pentru tot ce-î generos și umanitar. Ei nu cunosc caritatea, care — mîngăind pe alții — își face șieși plăcerea cea mai dulce. Ei nu simțesc bucuria d'a-și fi făcut datoria de patriot și de naționalist. Ei n'au nici patrie, nici naționalitate, căci țara pentru dînșii nu este decît un petec de pămînt, bun de exploatat, — iar naționalismul, o frasă, un moft său cel mult o marfă de contrabandă, care se vinde bine.

Împoporați toată țara cu astfel de oameni și veți avea o societate în care adevărata morală se calcă în picioare și desfrul materialismului își deslănțuește orgiile. Un tablou înfricoșat de luptă pe viață și moarte, pentru sacul cu parale, în care nu se mai respectă nimic, în care cei săraci sînt striviți, cei bogați ajung despoți, în care virtutea se pitulește batjocorită și păcatul se cocotează nerușinat; în care omul încetează a fi om și bestialitatea urecă tronul. O adevărată Sodoma ...

Din norocire tabloul acesta nu este oglinda poporului românesc. Vîntul materialismului nepăsător n'a stîns în noi făclia idealismului. Și n'are să-l stingă nici odată sau ne va stinge și pe noi, căci idealismul ni-î viața, fără el nu putem trăi. Lui îi datorim tot ce avem în noi frumos și bun; totul e rodul însufletirii noastre, care desconsideră sărăcie și ori ce pedeci. Nimeni nu ne-a ajutat, ba ni s'au pus și bețe în roate. Dar idealismul ne-a inspirat puteri și am dat înainte.

Neamul românesc totdeauna a fost idealist, căci numai o mare măsură de idealism i-a putut însuflă încrederea și curajul să dea pept cu urgia veacurilor, să lupte cu dușmani mult mai puternici, sigur de succesul biruinței sale.

Dacă înaintașii noștri n'ar fi fost idealisti, s-ar fi căutat de trebile lor particulare, să-și agonisească averi, să se pună bine cu cei mari și tari, spre a duce o viață de tihnă: și n'ar fi preferit să rămîie săraci, să rabde prigoniri, să moară prin temnițe, numai să-și dea partea de muncă la ridicarea neamului.

Dacă ei n'ar fi fost idealisti, nu ar fi mărturisit drept credeî convingerea, că un neam de-o obârșie atît de strălucită, ori cît de sdruncinat, nu poate să

piară, că are să se renască și că va avea un viitor frumos și mare.

Dacă n'ar fi fost idealisti, s'ar fi supus curențului, care îi mână în tabera culturii străine, unde aveau toate d'a gata, — și nu s'ar fi pus să scormonească prin pulvrea arhivelor, descifrînd foliante mucedde, studiînd ziua și noaptea, coborîndu-se în popor spre a-î scoate la iveală însușirile, cheltuind muncă, timp și parale, cu stăruință neclintită de a reconstrui pentru ei o mai prețioasă cultură, cultura națională.

Dacă n'ar fi fost idealisti, nu i-ar fi imboldit entuziasmul să creadă, că în starea înapoiată în care se află, Românul este un element de cultură, că avem calități cari ne indică și noue un loc în rîndul popoarelor mai înaintate, că avem temeiul și rostul cari ne îndreptătesc a stăruî să ne urcăm la locul acela.

Dacă n'ar fi fost idealisti, nu s-ar fi pus toată munca vieții în folosul unui scop, de a cărui izbîndă numai urmașii aveau să se bucure; nu s-ar fi închinat capul spre somnul vecinic, fericiți că n'au trăit înzedar, că s-au făcut datoria; și murind, n'ar fi lăsat cu limbă de moarte, drept testament generațiilor viitoare, credința pentru care ei au trăit și murit și care atît de minunat se tîlcușește pe înțelesul tuturor prin nemuritoarele cuvinte ale poetului Enachiță Văcărescu:

Urmașilor mei Văcăreșei,
Las voue moștenire
Crescerea limbei românești
Ș-a patriei cinstire!

Aceste patru rînduri exprimă un credeî vechi, cugetarea care a frămîntat un șir de generații, idealismul cel mai înalt, care nici la moarte nu îngrișește decît de neamul său, nu gîndește decît la țara sa, la binele de obște.

Așă au fost înaintașii noștri. Așă avem să fim și noi, dacă voim să trăim, căci idealismul este chiar ființa noastre naționale.

Dacă aruncăm o privire asupra trecutului nostru, vedem că toate faptele mari, cari ne fac cinstea și mărirea în judecata lumii culte, sînt roadele idealismului; și numai atunci am dat greș, numai atunci am sêvêșit lucruri de ocară, cînd s'a vîrit în mijlocul nostru năluca materialismului, care a ameițit capetele ușoraticie și a sedus caracterele șovăitoare.

Nicăiri, în elementul românesc, sentimentul acesta nu s'a ivit cu mai multă tărie, decît aici în Transilvania, vatra unde au descălecat legioanele romane, obârșia neamului românesc.

Munții aceștia cu întunecoșii lor codri au fost adăpostul tainelor sufletești ale poporului nostru. Freametul pădurilor i-a ascuns durerea adîncă, clocolul părăielor i-a înecat dorul nenfrînt, cîntecul privighetoarei i-a plîns în nopți cu lună visul inimii; doina din ședetori îi tîlcuia dragostea nemărginită; dansul flăcăilor și al fetelor pe pajiștea verde arată veselă lui; iar cînd s'apropia primejdia, sună tulnicul din munte 'n munte, perđendu-se 'n zarea depărtării ... Și atunci toți apucau arma, să-și apere vatra. Huiduit, nedreptătit, desmoștenit, — Românul nici odată nu-și părășia munții, nu-și luă lumea 'n

cap, căutându-și aiurea un traiu mai ușor; el preferă să mănânce pâinea amarăciunii, dar să rămână în țara sa, căci dorul de glia pământului din care s'a născut nu l-a lăsat să plece, căci nici odată des-nădejdea nu l-a cutropit, căci totdeauna a fost idealist.

Curentul Eminescu, care a stărnit valuri de pesimism în literatura noastră modernă, a produs prin nepriceperea și exagerarea imitatorilor o pornire atât de posomorită, încât însuș cel mai eminent elev al lui, Alesandru Vlahuță, s'a crezut dator, ca paznicul care în vremuri de primejdie, trage elopotul într-o dungă, a-și lua lira și a esclama:

Unde ni-s entusiaștii, visătorii, trubadurii,
Să ne cânte rostul lumii și splendorile naturii?
Unde ni-s sémănătorii generoaselor cuvinte,
Magii ocrotiți de stele, mergătorii înainte,
Sub credințele stărmate și sub pravile șterse,
Îngropând vechia durere, cu-al lor cântec să reverse
Peste inimele noastre mângăere și iubire, —
Și cuvântul lor profetic, inspirata lor privire,
Valurile de 'ntunerie despiciându-le în doué,
Splendidă 'nainte noastră, să ne-arate-o lume nouă!

Și glasul poetului n'a resunat în pustiu. Entusiaștii, visătorii, trubadurii dorit, s'a ivit. El a răsarit din pământul Transilvaniei. E fiul poporului nostru. Este George Coșbuc, care cu lira sa ne cântă rostul lumii, splendorile naturii, îngropând vechia durere, revărsă peste inimele noastre mângăere și iubire, despiciând în doué valurile de 'ntunerie, ne-arată o splendidă lume nouă.

Ce frumos este tabloul care ni se deschide vederii! Un aer de primăvară ne împresoară cu drag, par că respirăm mirosul florilor de câmp, par că auzim doinele de dragoste și chiuiturile vesele, par că vedem călușerii jucându-și dansul vitejesc și flăcăii cu fetele îngânând Ardeleana. Toate ne spun că viața e frumoasă și că este mare bucurie a trăi. În mijlocul acestor plăceri, ne simțim atât de bine, atât de fericiți. Asta e vatra noastră. Aici suntem acasă. E cuibul idealismului.

Da, suntem idealisti, căci idealismul e aerul care ne hrănește, boldul care ne crește, brațul care ne dă putere și elementul care ne clădește viitorul.

Suntem idealisti, căci idealismul e catechismul care ne învață încheieturile credinței românești, ne luminează calea onoarei naționale și ne spune că suntem datorii a stăruii din toate puterile, a jertfi tot, chiar și viața, pentru ridicarea neamului nostru.

Suntem idealisti, căci idealismul formează caracterele neclintite, cari nici odată nu șovăesc, cari preferă să moară decât să-și închine fruntea în fața amenințării s'au în a interesului personal.

Suntem idealisti, căci idealismul ne prezintă modelul adevăratului om de valoare, care lucrează numai să-și facă datoria, să-și mulțumească conștiința, fără să râvnească la popularitate și fără să meargă a-și incassă — de la cei nepricepuți — aplausele.

Suntem idealisti, căci idealismul și onoarea sunt frate și soră. Legătura lor de sânge îi face să se iubească într'atăta, încât unul fără altul nici nu se poate întipui. Iată și cuvântul pentru care un adevărat idealist nu poate fi decât om cinstit.

Suntem idealisti, căci idealismul e talismanul care ne-a mântuit ea prin minune și care ne va o-

croți cu aceeaș putere și în viitor, dacă vom ține la vechia credință, că limba ni-i viața, că numai până atunci vom fi Români, până când vom avea limba noastră!

Suntem idealisti, căci suntem Români. A fi Român, însemnează a fi idealist. Idealismul e partea constitutivă a ființei noastre.

Suntem idealisti și lăsăm idealismul nostru, ca un paladiu din moși-strămoși, urmașilor cari ne vor înlocui poate cu mai mari pregătiri, dar nu cu mai multă însuflețire și nu cu mai multă râvnă de muncă — conjurându-i să-l păzească și să-l transmită generațiilor următoare.

Suntem idealisti și vom fi de-apururi. Idealismul nostru nu va încetă nici odată, câtă vreme în acești munți și 'n aceste văi va mai bate o inimă românească. De giaba se va încumetă ori cine să-l nădușească, n'are să izbutească. Totdeauna și pretotindeni va eși la iveală, prin grațul nostru, prin musica noastră, prin obiceiurile noastre, prin neclintita voință a noastră de a fi, de a trăi, de-a înainta și d'a ne lua locul potrivit în rândurile popoarelor culte.

Și nu va perii din noi idealismul, până când inima va șei să iubească și „la fântâna cu izvor“ se va 'ntelni „dor cu dor“; până când doina de jale o să-și verse durerea pentru dragostea perdată, ca plângerea vântului pribeag asupra florilor ofilite; până când desişul codrilor ne va îmbetă sufletul cu tainele unor plăceri ascunse; până când ecoul munților ne va ademeni cu dorul de libertate; până când fluerul tânguios al ciobanului ne va fură somnul dulce; până când povestașul ne va încălzi sufletul vorbindu-ne de feti-frumoși cari s'au bătut cu bălauri; până când lăutarii ne vor cântă balade vitejești, despre ai noștri cari au bătut pe dușmani; până când vom auzi chiotul vesel al dansatorilor cu fețe aprinse de fericire, a căror picioare abia ating pământul, iar sufletele lor bat în ceruri ...

Nu va perii din noi idealismul, căci

Suntem Români, un neam în lume,
Ce ține la trecut și nume;
Avem și noi un ideal
Național,
Pe care n'au să ni-l sugrume
Nici fer, nici jug, nici ori ce val.

*

Cu aceasta credință, ve salut, domnilor și doamnelor — și deschid adunarea generală.

Pe bulevard :

— Me recunoști, dle ?

— Nu.

— Me așteptam la răspunsul ăsta. Sunt nenorocitul acela care acum cincî ani am fugit cu fata dtale. Ia-o înapoi, dle, și totul va fi iertat.

— Ved că arăți foarte bine.

— Da, mulțumită băilor de la Lacul Sărat.

— Și cât ai stat la Lacul Sărat ?

— N'am fost eu la băi, ci nevastă-mea ...



BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Mitropolitul Mețianu la Petroșeni. În. Pr. Ssa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu va pontifică duminică în 22 iulie n. la sfințirea bisericii noue gr. or. din Petroșeni. Cu ocaziunea aceasta se va da acolo și un concert, după care va urmă dans.

Jubileul gimnasiului gr. or. român din Brașov s-a atins culmea în joia trecută, 12 iulie n. când revista noastră deja se află sub tipar, deci n'am putut da informațiuni în numărul trecut. Acum supliment, că festivitatea școlară aranjată în ziua aceea în sala festivă a gimnasiului a avut un succes stralucit. După ceremonialele bisericești, întâi a luat cuvântul președintele Eforiei părintele protopop Vasile Voinea, deschidând serbarea prin un discurs calduros; apoi s'a cântat frumoasa „Cantata“, cuvinte de A. Bârseanu, cor mixt solo de tenor și orchestră de G. Dima. A urmat discursul festiv, compus cu multă pe-trundere și predat cu vervă oratorică de dl director Virgil Onițiu. La acest discurs a răspuns în numele Esc. Sale mitropolitului, Pr. Cuv. Sa părintele vicar dr. Ilarion Puscariu, prin un alt discurs plin de în-vățăminte. Dorind a eternisă și noi pe paginile noastre jubileul acesta, reproducem discursul festiv al dlui director Virgil Onițiu, prin a cărui amabilitate mai dăm în acest număr și trei ilustrațiuni: gimnasiul, sala de gimnastică și frontul salei festive.

Anuarul gimnasiului român gr. or. din Brașov. Am primit: Anuarul XXXVI al gimnasiului mare public român de religiunea greco-orientală din Brașov, al școalelor reale și al școalelor centrale primare pe anul jubilar 1899—1900, al 50-lea an școlar al gimnasiului, publicat de Virgil Onițiu directorul școalelor medii. Brașov, tipografia Ciureu et. comp. Anuarele gimnasiului românesc din Brașov, mai ales de câțiva ani, se prezintă la un nivel demn de recunoștință. Acesta, fiind jubilar, are un cuprins mult mai voluminos ca altă-dată. Este dedicat întru amintirea primilor 50 de ani. Începe cu Cantata la serbarea jubilară, compusă de profesorul Andrei Bârseanu. Apoi urmează istoricul și programa generală a serbărilor jubilară. Primul deceniu din viața școalelor centrale (1850—1860) reproducere din opul de sub presă al dlui A. Bârseanu care tratează istoricul acelor școale. Sub titlul, Din conferențele pedagogice ale corpului profesoral, 1899—1900, găsim două dări de seamă despre manuale didactice. Din datele școlare scoatem următoarele: personalul didactic, la gimnasiu 13 profesori, la școala reală 6, profesori secundari și ajutători 6. Conferințe pedagogice s'au ținut 6. Din fondul Coresi parte s'au edat, parte s'au ajutat tipărirea a două manuale de școală. S'a înființat un loc de patinat pentru școlari. Biblioteca școalelor se împarte în: a, biblioteca centrală, în usul corpului didactic; b, bibliotecile de cl., 10 la număr în usul școlarilor; c, biblioteca de mână, în usul profesorilor pentru întrebuințarea zilnică. Întreaga bibliotecă conține 7683 opuri. Suma totală a școlarilor înmatriculați, la gimnasiu, școala reală, comercială, primară de băieți, primară de fete, de repetițiune a fost 1251, cu 25 mai puțin decât în anul precedent.

Școala de fete a Asociațiunii. Aflăm din „Tribuna“ că comitetul Asociațiunii, în ședința sa din urmă, a luat hotărârea d'a reduce taxa pentru între-

ținerea în internatul școlii civile de fete la 20 fl. pe lună, precum a fost mai de mult. Dorim din inimă ca aceasta reducere să producă rezultat spornic.

Catedrală nouă în București. De mai mulți ani se discută la București necesitatea d'a înființa o nouă catedrală. S'au ocupat de chestiunea aceasta și corpurile legiuitoare. S'a căutat și terenul. Se pare înse că crisa financiară care bătute țara, împedecă de oamdată realizarea dorinței. Acum s'a acceptat idea, ca noua catedrală să se facă prin contribuiri benevole. Sfântul Sinod a ales o comisiune specială care s'a și întrunit și a decis să facă un apel la toți creștinii din țară să contribuie pentru scopul acesta.



C E E N O U.

Hymen Dl Ilarie Enciu și dsoara Marioara Mircea se vor cunună în 6/22 iulie la Lovnie.

Despărțământul Năsăud al Asociațiunii se va întruni în adunare generală în comuna Mititei la 22 iulie n. sub presiul dlui dr. Ioan Pap vicar, notar dl Virgil Șotropa profesor, care va ceti și o lucrare a sa.

Un albm dlui V. A. Urechia. Am scris și noi în mai multe rânduri, că ardelenii aflatori în București pregătesc un album întru serbarea jubileului literar de 50 de ani al dlui V. A. Urechia. Acum aflăm, că albumul acesta, în care poetul Coșbuc a scris o dedicație în versuri și care s'a făcut la inițiativa dlui Ignat Mircea, s'a predat dlui V. A. Urechia, prin o delegațiune în duminica trecută la Sinaia. Din delegațiune făceau parte dnii: Ignat Mircea, dr. Ghiță Pop, dr. Brătianu, Miteanu, Sp. B. Mureșanu, N. Boca și L. Rus.

Schimbare ministerială în România. Făcându-se fusiune între conservatori și junimiști, dl Gr. G. Cantacuzino a presintat regelui dimisiunea cabinetului, recomandând ca urmaș pe dl P. P. Carp. Regele, ascultând părerea și a altor barbați, a însărcinat cu formarea noului minister pe dl P. P. Carp.

Doi oficeri români în China. Aflăm că doi tineri oficeri români din armata română vor plecă zilele acestea în China, unde în casulcând situațiunea nu s'ar limpedi și Europa ar fi silită să înabuse răcoala Boxerilor, ei vor luă parte la răboi. Acești doi tineri oficeri sunt dnii locotenenți Tăut și Gavrilesu din marina militară și-si fac acum stagiul de studii în marina austriacă. Ei au obținut autorizarea ministerului de răboi pentru a merge în China pe bordul a două încruciaștoare austriace. Zilele acestea tinerii oficeri români se vor imbarcă la Pola, unul pe încruciaștorul Maria Teresa, iar altul pe un alt încruciaștor, care n'a fost încă desemnat și vor plecă la China.

A murit: Ana dr. Dăianu n. Todoran, soția dlui dr. Elie Dăianu, fostul director al ziarului „Tribuna“, la Chișfaleu, lângă Alba-Iulia, în 18 iulie n. în etate de 28 ani, lăsând în doliu profund afară de soțul se, doi copilași mititei și numeroși consăngeni. Trimitem inimile noastre condolențe.

Îndreptare. În nr. trecut, în momentul din urmă, fără șcirea redacțiunii, s'a vîrit o greșeală de tipar foarte superătoare. Pe pagina 316, cele 2 rânduri din urmă de pe coloana primă, să se pună la sfîrșitul coloanei a doua.